

Onderzoek wijst uit

Peuterleidsters in achterstandswijken hebben veel extra taken

Door Isabelle de Beere

De rol van een peuterleidster in een achterstandswijk kan als groter worden beschouwd dan de rol van een peuterleidster in een doorsnee wijk in Nederland. Dat is de conclusie van een onlangs uitgevoerd onderzoek door Sociaal Werk Nederland en een onderzoeksgroep van Hogeschool Utrecht. Het onderzoek wijst uit dat de dagelijkse praktijk in achterstandswijken extra taken met zich meebrengt. Een eerste veelgenoemde taak is het intensief stimuleren van de taalontwikkeling van de peuters. Daarnaast vormt het doorbreken van de taalbarrière een onderdeel van het werk, omdat peuters en ouders de Nederlandse taal niet of slecht beheersen. Ook helpen de leidsters met het doorverwijzen naar hulp, het invullen van formulieren en het beantwoorden van uiteenlopende (opvoedings)vragen.

Diepte-interviews en enquêtes

De centrale onderzoeksvraag van het onderzoek was: wat is de rol van een pedagogisch medewerker (pm'er) in het peuterspeelzaalwerk in achterstandswijken waar sociaal-kwetsbare kinderen en ouders komen? Voor het onderzoek hebben wij acht diepte-interviews gehouden met pedagogisch medewerkers in achterstandswijken. Daarnaast zijn er verspreid door heel Nederland 100 enquêtes afgenomen onder pm'ers. De respons uit de provincie Zuid-Holland was hierbij het grootst, namelijk 45%. De verkregen informatie geeft naast de omvang van hun rol een helder beeld van de problemen en uitdagingen die de peuterleidsters in achterstandswijken ervaren. Het ging om een pilotonderzoek dat mogelijk ook in een groter verband zal worden uitgevoerd.

Het belang van de woordenschat

Uit de enquête blijkt dat 22% van de respondenten wekelijks problemen ondervindt in het begeleiden van sociaal-kwetsbare peuters. De respondenten geven aan dat sociaal-kwetsbare peuters op hun groep vaak een taalachterstand hebben. Veelal hebben deze peuters een Turkse achtergrond. Dit vormt een oorzaak van de taalbarrière. Leidsters geven aan dat zij het vergroten van de woordenschat van de peuters als belangrijk onderdeel van hun werk zien. Hiervoor zetten zij verschillende methoden in, opdat de peuters liefst zonder achterstand door kunnen stromen naar het basisonderwijs. Dit vergt veel inzet van de peuterleidsters en betrokkenheid bij de persoonlijke ontwikkeling van elke peuter.

Taalbarrière doorbreken

Daarnaast komt de taalbarrière tot uiting in het contact met ouders. Laaggeletterdheid komt onder de ouders namelijk regelmatig voor. In de praktijk blijkt het moeilijk om ouders te bereiken en informatie over te dragen. Wekelijks ervaart 24% van de respondenten dan ook problemen in het begeleiden van sociaal-kwetsbare ouders. Leidsters die naast Nederlands Turks of Berbers beheersen, zijn op de werkvloer daarom waardevol. Zij koppelen informatie over de ontwikkeling van de peuters vloeiend terug naar de ouders. De taalbarrière wordt door de respondenten onder andere doorbroken dankzij handen-en-voetenwerk. Ook stemmen zij hun taalgebruik af op het niveau van de ouders en peuters. Hierbij zijn creativiteit en zich kunnen verplaatsen in de belevingswereld van ouder en kind belangrijke competenties. Ook werkt het in de praktijk goed om de ouderbetrokkenheid te vergroten. Dit zorgt ervoor dat ouders zich openstellen en dat het contact tussen de leidsters en ouders kan worden versterkt.

Vertrouwensband belangrijk om cultuurverschillen te overbruggen

Ouders hebben opvoedingsvragen, welke mede voortkomen uit de verschillen tussen hun eigen en de Nederlandse cultuur. De leidsters zijn een aanspreekpunt voor deze ouders, vanwege hun kennis over de ontwikkeling van het kind en de peuter in het specifiek.

Sommige ouders weten niet precies hoe de normale ontwikkeling van een peuter verloopt en welk gedrag afwijkt. Ook missen zij kennis over de rol van verschillende instanties en wat die voor ouders kunnen betekenen. Zij zijn bang voor het labelen van hun kind(eren) en in sommige gevallen voor Jeugdzorg.

Deze angsten kunnen voor afstand zorgen tussen de ouders en de peuterspeelzaal: ouders geven zich minder bloot over de thuissituatie. Een oudercontactmedewerkster kan volgens de respondenten uitkomst bieden. Deze kan een vertrouwensband opbouwen met de ouders, wat de samenwerking met de ouders ten goede komt. Hoe meer vertrouwen, hoe makkelijker de leidsters passende zorg kunnen bieden. Zij verwijzen peuters en ouders dan eerder door naar instanties wanneer er hulp op een levensgebied nodig is.

Uitdagingen in de praktijk

Een grote uitdaging vormt de samenwerking met andere instanties. De respondenten gaven aan dat deze samenwerking moet verbeteren. In het belang van zowel peuters als ouders is een sterk netwerk met korte lijnen noodzakelijk. Nu vinden de leidsters deze lijnen te lang.

Ook vormt het beschikbare budget een uitdaging. Het budget varieert per gemeente, waardoor niet alle peuterspeelzalen dezelfde mogelijkheden hebben.

Daarnaast speelt het financiële aspect mee in het aantal werknemers dat kan worden betaald. Niet iedere peuterspeelzaal heeft budget voor een oudercontactmedewerkster. Hierdoor rusten de taken rond het contact met ouders op de schouders van de leidsters zelf. Een uitdaging voor de leidsters is dan ook om de taken zo goed mogelijk te volbrengen in de gegeven tijd.

Gevraagd: meer waardering

Leidsters in achterstandswijken hebben baat bij goede arbeidsomstandigheden, voldoende waardering en verlichting van het takenpakket. De respondenten benadrukken dat extra handen op de groep erg welkom zijn, omdat zij volle werkdagen maken en het werk erg intensief is. Hun omgeving veronderstelt vaak dat het werken met peuters in elke wijk hetzelfde is. Duidelijk is echter dat het werken in een achterstandswijk extra vaardigheden en inzet vereist.

Ervaring is het kernwoord voor succesvol peuterspeelzaalwerk in deze wijken. Ook is een goede samenwerking tussen de leidsters belangrijk. Daarnaast helpen een deskundige VVE-coach en manager, aldus de respondenten. Tot slot moeten de leidsters grenzen kunnen stellen en de ruimte krijgen om hun grenzen bespreekbaar te maken.

'Hard werken, maar saai is het nooit'

Voor de toekomst van onze (multiculturele) samenleving is het belangrijk dat elke peuter de juiste aandacht krijgt om zich optimaal te ontwikkelen. De vraag is wel hoe groot de rol van de leidster daarbij mag zijn. Er mag meer aandacht komen voor het werken in achterstandswijken. Opleidingen kunnen hier op inspringen door de pedagogisch medewerkers meer voor te bereiden op deze tak van de praktijk. Respondenten geven aan dat vooral de communicatieve vaardigheden verbeterd moeten worden onder startende pedagogisch medewerkers. Daarnaast is het een optie om te kijken naar een speciaal competentieprofiel voor het werken in een achterstandswijk.

Dit alles wil zeker niet zeggen dat de ondervraagde pedagogisch medewerkers met tegenzin op de groep staan. 'Het is dan wel hard werken, maar saai is het nooit,' aldus de leidsters. Zij werken met hart en ziel aan ontwikkeling en groei. En daar halen zij veel voldoening uit.